

**БЪЛГАРСКИ ИНСТИТУТ ЗА
ПРАВНИ ИНИЦИАТИВИ**

РЕЙТИНГ НА ЮРИДИЧЕСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ В БЪЛГАРИЯ 2010

Настоящият рейтинг е осъществен благодарение на щедрата подкрепа на американския народ посредством Американската агенция за международно развитие (USAID). Съдържанието е отговорност на авторите и не отразява непременно позицията на USAID или на правителството на САЩ.

Изследването е осъществено и благодарение на подкрепата на German Marshall Fund на САЩ (GMF), като съдържанието не ангажира позицията на GMF или на Balkan Trust for Democracy.

Български институт за правни инициативи

www.bili-bg.org

Май 2010г.

СЪДЪРЖАНИЕ

СЪДЪРЖАНИЕ	3
ПРЕДВАРИТЕЛНА ИНФОРМАЦИЯ.....	4
МЕТОДОЛОГИЯ	6
I. АКАДЕМИЧНА СРЕДА	10
1. Образователен процес.....	10
2. Обезпеченост с хабилитирани преподаватели	11
II. МАТЕРИАЛНО-АДМИНИСТРАТИВНА СРЕДА	12
III. КАРИЕРНИ ПЕРСПЕКТИВИ.....	13

ПРЕДВАРИТЕЛНА ИНФОРМАЦИЯ

1. Обосновка на рейтинга

Независимо от директния си ефект върху достиженията на върховенството на закона, през последните две десетилетия университетското образование по право оставаше извън фокуса на усилията за реформиране на институциите на правната система в България. Значително нарастналият брой на юридическите факултети не доведе до засилване на конкуренцията или съществена промяна на качеството на предлагания образователен продукт. Исторически наложилата се в началото на 90-те академична автономия на висшите учебни заведения от своя страна резултира в дистанциране на държавата от формулирането на политики и визия за развитие на сектора за сметка на засилена роля на самото академично съсловие. Не на последно място, крайните ползватели на образователния продукт бяха лишени от участие в процесите на формиране на учебните програми, като по този начин подготовката на бъдещите юристи остана изолирана от променящите се нужди на пазара.

Отчитайки обстоятелството, че качественото юридическо образование е едновременно съществен инструмент и важна предпоставка за успешно провеждане на съдебната и правна реформа, Българският институт за правни инициативи (БИПИ) потърси нетрадиционен подход за оценка на нуждата от промяна на съществуващото статукво. В центъра на инструментариума за постигане на съществена промяна в управлението на образователните процеси бяха поставени насърчаването на реална конкуренция между юридическите факултети и обвързването на рамката на юридическото образование с изискванията на пазара и крайните потребители. Изработването и пилотното провеждане на рейтинг на юридическото образование по този начин предлага пазарно-ориентирана перспектива, насочена към подпомагане отговорностите стоящи пред изпълнителната власт, акредитационните органи и самите факултети. Нещо повече, системата на рейтинг служи като отправна точка на бъдещите студенти при избора на учебно заведение и на работодателите при назначаване на кадри, допринасяйки по този начин за формирането на по-прозрачен пазар на труда на юридически кадри.

2. Цели на рейтинга

2.1. Да насърчи по-голяма прозрачност по отношение функционирането на юридическите факултети. Основна цел на провеждането на рейтинга е изграждането на обективна, задълбочена и широкоспектърна картина на системата на юридическото образование и функционирането на доставчиците на образователни продукти. Потребителят получава труднодостъпна иначе информация под формата на ‘моментен разрез’ на образователните процеси, опосреден през призмата на поредица от обективни и субективни индикатори, имащи пряко влияние върху крайния образователен продукт и същевременно измерващи ефективността на образователните процеси.

2.2. Да насърчи реална конкуренция между юридическите факултети. Разработването и прилагането на обективен оценъчен механизъм, основаващ се на международно установени добри практики спомага за по-пълноценна и обоснована диференциация между съществуващите юридически факултети. Предлагането на продукт, позволяващ на крайните потребители бързо, удобно и непредубедено съпоставяне между отделните факултети от гледна точка на академична среда, материална и административна осигуреност и кариерни перспективи служи като

своеобразен 'лост' за въздействие върху бъдещето представяне на тези институции и способства за цялостно подобряване нивото на образователния продукт. Периодичното провеждане на рейтинга предлага динамична база за сравнение по отношение отделните направления от дейността на факултетите, включително подобряване или влошаване в тяхното представяне. Ръководствата на юридическите факултети може също да намерят резултатите на рейтинга полезни от гледната точка на измерители на качеството на работа на съответните институции. По този начин рейтингът би могъл да подпомогне усилията на реформаторски настроените преподаватели за подобряване на академичната и административна среда в краткосрочен план, както и на нормативната уредба на юридическото образование като дългосрочна цел.

2.3. Да подпомогне студентите в избора на образователна институция. Не без основание студентите и техните родители имат интерес от съпоставяне на силните и слабите страни на отделните юридически факултети. В условията на растяща конкуренция на пазара на труда, бъдещите юристи следва да отделят сериозно внимание на професионалната пригодност, а оттам и перспективите за реализация, които отделните юридически факултети предлагат. Един от най-добрите начини за привличане вниманието на бъдещите работодатели е завършване на факултет с утвърдена репутация. Все пак, характеристики, които правят даден факултет подходящ за един студент може да не бъдат непременно валидни при избора на друг негов колега. Бъдещите студенти поради това следва да отчитат широк набор от фактори при вземане на решението в кое учебно заведение да учат.

2.4. Да служи като един от възможните подходи за оценка на съставните елементи, процесите и продукцията на висшето образование по право. Системите за рейтинг могат да предоставят сравнителна информация и да подобрят разбирането на същината на висшето образование по право. Макар и само един от възможните методи, те могат да бъдат важен инструмент за оценка на *същината* и *функционирането* на системата на юридическото образование. Рейтингите предлагат пазарно-ориентирана перспектива (посредством установяване на възприятията, нагласите и очакванията към висшите училища), която може да подпомогне работата на органите на изпълнителната власт, акредитационните органи, независимите оценяващи институции и самите юридически факултети.

2.5. Да осигури добавена стойност на продукта на добре работещите образователни институции. Представлявайки по същината си инструмент за насърчаване на реална, пазарно установена конкуренция между доставчиците на образователни услуги, методологията на рейтинга би могла да бъде използвана в средно- и дългосрочен план от страна на държавния регулатор като механизъм за обвързване на държавното финансиране в съответствие с качеството на предлагания образователен продукт и удовлетвореността на потребителите.

МЕТОДОЛОГИЯ

Настоящото изследване е реализирано от Социологическа агенция Алфа Рисърч по поръчка на Български институт за правни инициативи и се осъществява с финансовата подкрепа на фонд „България“ към американския German Marshall Fund.

„Рейтингът на Правните факултети в България“ е първата по рода си класация на университетското образование в специалност Право. В разработването на рейтинга са използвани елементи от различни утвърдени методологии (на немския Център за университетско образование, който публикува своите резултати във вестник Die Zeit, методологията на The Guardian University Guide за юридическото образование в Англия и на USNEWS за образованието по право в САЩ).

Методологията на **„Рейтинга на Правните факултети в България“** показва как се подреждат отделните правни факултети по различните компоненти на образованието в специалност Право. Компонентите са представени в 11 групи, които обхващат три основни под-компонента:

1. Академична среда (отношение студенти/преподаватели, индивидуална работа със студента/внимание към студента, вискателност към студента, удовлетвореност на студентите)
2. Материално-административна среда (материална база, библиотеки и административно обслужване)
3. Карьерни перспективи (оценка на работодателите, успеваемост на адвокатски и магистратски изпити, практическа насоченост на образованието).

За формиране на рейтинга са използвани налични обективни данни, които не се влияят от мненията и оценките на различни групи (например съотношение студенти/преподаватели, успеваемост на различни изпити и конкурси и др.), както и субективни оценки на студенти, абсолвенти в специалност право и работодатели, които наемат млади юристи.

Класацията на юридическите факултети по отделните направления е представена като степен на приближеност (респективно отдалеченост) от идеалното състояние по всеки един показател. За целта всички данни са приравнени към скала от 2 до 6, където 6 е най-високият резултат по съответния показател, а 2 – най-ниският. Рейтингът е представен под формата на три нива на оценка на факултетите, означени със съответния цвят. В зелено са изобразени най-добрите резултати на съответния показател (оценки от 4.65-6.00), с жълто е средното ниво (оценки между 3.33 и 4.64) и най-ниското ниво е означено с червено (оценки 2.00 и 3.32).

най-добри резултати по
съответния показател (4.65-6.00)
среден резултат, има нужда от
подобрене (3.33-4.64)
незадоволителни резултати (2.00-
3.32)

Изследването съзнателно не акцентира върху генералната класация - няма факултет, който удовлетворява изцяло всички или повечето отделни критерии, пък и при избора

на учебно заведение всеки има собствени приоритети. От друга страна, колкото по-диференцирана е информацията, толкова по-полезна е тя за ползвателите - както за бъдещите студенти на правните факултети, така и за техните преподаватели, за ръководителите на юридическите факултети и за работодателите. Все пак сме подредили факултетите и по техните обобщени резултати (виж графиката). Те не представляват механичен сбор от зелените, жълтите или червените полета при отделните компоненти от изследването, тъй като всеки от тях има различна тежест при крайното класиране. За по-важни сме възприели кариерните перспективи и възискателността към студентите, най-слабо върху окончателната оценка материалната влияят база и административното обслужване.

Ограничения

Този рейтинг е първи опит за подредба на Юридическите факултети. Той би могъл да бъде доразвит и допълнен, да придобие по-голяма плътност и устойчивост при следващите издания, които освен моментното състояние ще може да проследи и тенденциите в развитието на правните факултети.

Към момента голяма част от важните индикатори, по които се оценява образованието, липсват, тъй като юридическите факултети отказват да ги предоставят, или информация по тях не се събира. Такива са разходи за услуги и учебна/материална база, брой книги съответстващи на съвременните области на правото, закупени през последните 10 години – на български и чужди езици, брой публикации и честота на цитирания, коефициент на прием-брой кандидати за едно място, средни оценки от държавни изпити, брой докторанти, реализация на студентите и евентуални нива на заплащане на първото работно място и др. Включването на такива данни в следващите години ще направи картината още по-пълна и ще даде възможност за по-добра ориентация на кандидат-студентите при избор на университетите, в които да кандидатстват.

Легенда на съкращенията на университетите

Бургаски свободен университет	БСУ
Варненски свободен университет	ВСУ
Великотърновски университет	ВТУ
Нов Български Университет	НБУ
Пловдивски университет	ПУ
Русенски университет	РУ
Софийски университет	СУ
Университет за национално и световно стопанство	УНСС
Югозападен университет	ЮЗУ

	ОБОБЩЕНО КЛАСИРАНЕ*	АКАДЕМИЧНА СРЕДА			
		Съотношение студенти/ преподаватели	Индивидуална работа със студента/внимание към студента	Оценка на образованието/ удовлетвореност на студентите	Взискателност към студентите
Софийски университет	5,26				
УНСС	4,82				
Великотърновски университет	4,73				
Нов Български Университет	4,60				
Пловдивски университет	4,59				
Варненски свободен университет	4,50				
Бургаски свободен университет	4,47				
Русенски университет	4,46				
ЮЗУ	4,03				

**Отделните компоненти имат различна тежест в обобщеното класиране. По-голяма е тежестта на кариерните перспективи и взискателността към студентите, а по-ниска на материалната среда и административното обслужване. За повече информация виж. текста/методологията на рейтинга.*

	МАТЕРИАЛНО-АДМИНИСТРАТИВНА СРЕДА			КАРИЕРНИ ПЕРСПЕКТИВИ			
	Материална база	Библиотеки	Административно обслужване	Оценка на работодателите	Успеваемост на изпити за адвокати и млади адвокати	Назначения в резултат на изпити за млади магистрати	Практическа насоченост на образованието
Софийски университет	Yellow	Yellow	Red	Green	Green	Green	Red
УНСС	Yellow	Red	Yellow	Yellow	Yellow	Green	Yellow
Великотърновски университет	Yellow	Yellow	Yellow	Yellow	Yellow	Green	Yellow
Нов Български Университет	Green	Green	Green	Yellow	Yellow	Green	Yellow
Пловдивски университет	Yellow	Yellow	Yellow	Yellow	Yellow	Green	Yellow
Варненски свободен университет	Green	Yellow	Yellow	Red	Yellow	Red	Yellow
Бургаски свободен университет	Green	Yellow	Green	Red	Red	Red	Yellow
Русенски университет	Yellow	Yellow	Yellow	Red	Yellow	Red	Yellow
ЮЗУ	Yellow	Yellow	Yellow	Red	Red	Yellow	Red

I. АКАДЕМИЧНА СРЕДА

1. Образователен процес

Удовлетвореност на студентите: В българската образователна среда до голяма степен удовлетвореността на студентите е обратно пропорционална на високостта към тях. По-голяма е удовлетвореността в новите университети като НБУ, БСУ, ВСУ, РУ, УНСС. В тях обаче високостта към студентите, по мнение на самите студенти, не е толкова висока. Обратно, Софийски университет се отличава еднозначно с репутация на много висока високост, но и с ниска удовлетвореност на студентите. При останалите имаме средна удовлетвореност, но и средна или ниска високост. По-високата критичност към образователния процес в Софийски университет до голяма степен се дължи на по-високите очаквания, с които са заредени студентите му. Същественият въпрос тук обаче е защо университет като Софийски университет, който безспорно се ползва с висока репутация и сред работодателите и сред студентите, не успява да отговори на очакванията на своите възпитаници. Очевидно при него е налице сериозна ерозия в качеството на предоставяните образователни услуги. Като пример, топ университетите в Германия, Англия и САЩ постигат висока удовлетвореност на своите студенти, докато в България имаме своеобразен парадокс – най-добрите от гледна точка на реализацията и на пазара, не пораждат по-висока удовлетвореност, а напротив. Основната критичност при тях е свързана с липсата на практическа насоченост на образованието, неудовлетвореност от методите на преподаване, остарели учебни програми и рядкото използване на учебни казуси и симулативни съдебни процеси.

Обучение: Въпреки, че като цяло запазват своите добри позиции в теоретичната подготовка, старите университети изостават в осъвременяване на учебните програми, изостават в уменията да направят лекциите и упражненията ясни и разбираеми, да поднесат учебния материал по интересен начин, с повече примери и реални казуси. Преподавателите там са по-малко мотивирани и не преподават с ентузиазъм и желание. В същото време младите университети развиват доста по-активно практическата подготовка на своите студенти, преподавателите в тях използват модерни, интерактивни методи на обучение, но пък по мнение на завършващите се отличават с

по-занижени изисквания. В старите университети твърде слабо е застъпена индивидуалната работа със студентите, докато в по-новите като цяло образованието в по-голяма степен е ориентирано към студента.

Всеобщата слабост: Две области се отличават със средни или ниски оценки във всички факултети. Това са липсата на практическа насоченост на образованието и заниженото внимание към студентите. Тяхното отсъствие обаче води до сериозни пропуски в подготовката, което се отчита и от работодателите. Правните клиници все още имат твърде слаба роля в учебния процес. Изключение правят РУ, ПУ и БСУ, където по-значителна част от студентите посочват, че участват в дейността им.

Въпреки, че към момента специалност Право не усеща силна конкуренция от вън, поради съществени различия на отделните правни системи, процеса на взаимно преплитане на правните регламенти и на все по-честа поява на смесени казуси, в резултат на повишения търговски обмен в рамките на единния европейски пазар и миграцията ще поставя още по-остро въпроса за изучаване на Европейско право. На този проблем сериозно внимание обръщат и работодателите и младите юристи. Макар и бавно, тези дефицити биха могли да се превърнат в съществен недостатък, който да доведе до отлив на студенти, особено от страна на силно кариерно ориентираните студенти.

2. Обезпеченост с хабилитирани преподаватели

Обезпечаването на Юридическите факултети в България с преподаватели е доста неравномерно и варира в много големи граници. Така например съотношението студенти/хабилитирани преподаватели на трудов договор в най-обезпечения университет е 7 (ВСУ) , а в най-слабо обезпечения – 58 (НБУ). Подобна е тенденцията и при съотношението студенти/общо преподаватели на трудов договор (ВСУ 5, НБУ 32).

Липсата на ясен и устойчив критерий при какво съотношение се постига оптимален образователен процес обаче, буди известно безпокойство.

	Съотношение студенти /общо преподаватели на трудов договор	Съотношение студенти /хабилитирани преподаватели на трудов договор
Варненски свободен университет	5,26	7,54
Русенски университет	6,71	20,89
УНСС	8,16	16,04
Великотърновски университет	14,26	27,80
Софийски университет	16,73	36,18
Пловдивски университет	16,92	28,59
Бургаски свободен университет	19,13	34,00
ЮЗУ	20,28	39,12
Нов Български Университет	32,37	58,27

II. МАТЕРИАЛНО-АДМИНИСТРАТИВНА СРЕДА

Материална база: Новите частни университети (НБУ, БСУ, ВСУ) имат много по-добра материална база от старите – зали за лекции, зали за упражнения, компютърни зали, наличие на правно-информационни системи, учебни съдебни зали. В това отношение старите университети срещат значителни проблеми – не само като недостатъчна обезпеченост, но и като неприемливо състояние на учебната база. Подобна е ситуацията и с библиотеките, като библиотеката на Нов Български Университет се отличава драстично от останалите, а най-слаби са оценките на студентите за библиотеката на УНСС.

Административно обслужване: като най-добро е оценено административното обслужване в Бургаски свободен университет и НБУ, а като най-слабо - в Софийски университет, където студентите са три пъти по-критични от средното. Останалите университети получават средни оценки.

Слабост: в много от университетите почти липсват кариерни центрове, а там, където те са налице, те все още не успяват да бъдат от полза за студентите. Това се дължи както на специфики на пазара на труда, така и на слаба връзка между образователните институции и работодателите. Все още, подготвяйки своите програми, университетите

твърде слабо се съобразяват с особеностите и изискванията, които налага последващата реализация на студентите.

Предимства: макар и с различна интензивност, преподавателите използват интернет, за да изпратят учебни материали на своите студенти. По този показател значително изостава ЮЗУ, а най-активни са НБУ и ПУ. Администрациите на отделните факултети също използват интернет за комуникация със студентите. В това отношение най-назад остава СУ и отчасти РУ.

III. КАРИЕРНИ ПЕРСПЕКТИВИ

Оценка на пазара и вискателност към студентите: От гледна точка на работодателите, Софийски университет остава безспорен лидер в подготовката на студентите. Неговите студенти са първи по успеваемост на изпити за адвокати и младши адвокати, а също и по назначения в резултат на изпитите за младши магистрати. Според работодателите Софийски университет е университетът, който подготвя чувствително по-добре своите студенти, при това в сравнение с останалите университети СУ излиза значително напред, на голяма дистанция от останалите. Софийски университет е единственият университет, определен и от студентите, и от абсолвентите на конкурентните институции като университет с много високи изисквания към студентите. За изчисляване на този показател са изключени оценките на собствените възпитаници на всеки университет и са взети предвид само случаите, в които студенти/абсолвенти посочват университети, различни от своя.

Добрите позиции на СУ на пазара на труда обаче са твърде крехки. На първо място, защото преподавателите отдават все по-малко значение на завършения университет. На второ, защото въпреки добрата реализация, студентите в Софийски университет в сравнение с останалите университети, се характеризират с най-ниската удовлетвореност от образователния процес и имат поредица конкретни критики към начина на преподаване, слабо застъпеното практическо обучение и др. Ниската удовлетвореност на студентите със сигурност трябва да бъде следена с повишено внимание, защото дава ясен знак за ерозия в образователния процес.

Успеваемост на изпити за адвокати и младши адвокати*	
Софийски университет	54,45%
УНСС	33,93%
Русенски университет	31,25%
Пловдивски университет	30,56%
Нов Български Университет	29,00%
Великотърновски университет	25,27%
Варненски свободен университет	21,02%
Бургаски свободен университет	18,84%
ЮЗУ	14,77%

% успешно преминали и получили адвокатска правоспособност.

Назначения в резултат на изпити за младши магистрати*	
Софийски университет	7,04%
УНСС	5,83%
Великотърновски университет	5,73%
Нов Български Университет	5,63%
Пловдивски университет	4,88%
ЮЗУ	3,20%
Варненски свободен университет	2,33%
Бургаски свободен университет	2,02%
Русенски университет	1,96%

**Назначени след преминат изпит.*

МНЕНИЕ НА РАБОТОДАТЕЛИТЕ В КОИ УНИВЕРСИТЕТИ ПРАВНИТЕ ФАКУЛТЕТИ ПОДГОТВЯТ ПО-ДОБРЕ И В КОИ ПОДГОТВЯТ ПО-СЛАБО		
	Подготвят по-добре	Подготвят по-слабо
Софийски университет	72,0%	1,5%
УНСС	21,0%	14,5%
Великотърновски университет	16,0%	11,5%
Пловдивски университет	14,5%	11,5%
Нов Български Университет	11,5%	23,0%
ЮЗУ	6,0%	36,5%
Бургаски свободен университет	4,5%	40,5%
Варненски свободен университет	3,0%	44,0%
Русенски университет	1,5%	32,5%

**Изследване сред работодатели на млади юристи.*

% от абсолвентите, посочили, че изискванията в съответния университет са високи*	
Софийски университет	41,61%
УНСС	17,45%
Великотърновски университет	16,78%
Пловдивски университет	10,07%
Нов Български Университет	6,71%
ЮЗУ	3,36%
Русенски университет	2,01%
Бургаски свободен университет	0,67%
Варненски свободен университет	0,67%

**В таблицата са представени отговорите само за конкурентни университети.*

Резултатът не взема предвид, когато абсолвентите са посочвали своя университет.

КОМЕНТАР НА РЕЗУЛТАТИТЕ

Рейтингът на юридическото образование изследва набор от 11 обективни и субективни индикатори. Макар, отделните измерители да носят различна тежест за общата оценка на образователния продукт, трудно е да се изведат пред скоби по-важните или по-трудно ‘манипулируемите’ от тях. Рейтинг основан само на обективни или само субективни критерии не би бил пълноценен и би могъл да изкриви реалната картина. Процесът на юридическото образование не е просто механичен сбор от съставните си елементи, а е сложна система от взаимовръзки и зависимости, оказващи постоянно въздействие едни върху други. Така например, библиотечната база има пряко отношение върху удовлетвореността на студентите и успеваемостта на адвокатския изпит.

В допълнение към обективните измерители като съотношение преподаватели/студенти и успеваемост на изпитите за отделните юридически професии, незаменима е оценката на студентите относно академичните и административни процеси, протичащи в юридическите факултети. Те най-добре знаят доколко качеството на предлаганото образование удовлетворява техните очаквания и изисквания. Не бива също да се подценява обстоятелството, че освен доставчик на чисто ‘технически’ познания и умения, юридическите факултети са ‘социална’ среда, в която се формират бъдещите юристи – тяхното професионално светоусещане; възприятията какво е правилно и морално допустимо и какво не; кариерни планове; научно-изследователски интереси и т.н.

I. Академична среда

Основен извод от резултатите от изследването е запазването на статичния еднопосочен лекционен модел на преподаване (при липса за сериозна индивидуална работа със студента), при който студентите са в пасивната роля на безкритично и мълчаливо наизустяващи материала обекти, лишени от сериозни възможности за практически упражнения. Донякъде това обстоятелство може да се отдаде на недостатъчния брой преподаватели. Но дори там където съотношението студент/преподавател е добро, като че ли продължава да липсват разнообразие и гъвкавост на преподавателски техники, съобразяване с аудиторията, диалог, визуализация и практическа работа. Нещо повече, изглежда, че недостатъчният брой приемни часове, липсата на култура за общуване студент-преподавател, както и извънфакултетните ангажименти на преподавателите водят до липса на задоволителен пряк контакт и комуникация между студентите и техните преподаватели. На практика отсъства или е сериозно ограничен Сократовският метод на преподаване, консултациите, задаването на въпроси след лекции, колективната работа в упражнения, готвенето на писмени работи и получаването на подробни бележки по тях. Не на последно място, липсата на индивидуална работа със студентите говори за вероятна липса на мотивация в преподавателите да полагат извънредни усилия в работата със студенти.

Резултатите от рейтинга показват също и обезпокоителна тенденция. Само в един от университетите в първата половина на таблицата е налице добро съотношение студенти/преподаватели. Така например, докато ЮФ на СУ често пъти е възприеман като основна ‘кръвна’ банка¹ на преподаватели за другите университети, стистиката за

¹ ЮФ на СУ е в челната класация на факултетите с най-много хабилизирани преподаватели, при пълно отсъствие на преподаватели на граждански договори.

съотношението брой преподаватели/брой студенти му определя място в средата на класацията. Това обстоятелство говори, че юридическите факултети вероятно губят част от преподавателския си състав в следствие на миграция към други образователни институции или приемат по-голям от 'разумния' брой студенти. Нужно е поради това въприемането на дългосрочни стратегии за развитие на преподавателския състав, вкл. мерки за насърчаване на научно-изследователските дейности, възприемане на ясна и обективна система за академично израстване.

III. Кариерни перспективи

Години наред широко разпространено беше възприятието, че един от столичните юридически факултети има сериозно предимство в подготовката на по-добри юридически кадри. Трудно е да се определи дали това мнение е плод на обективни закономерности или по-скоро субективни възприятия. Настоящият рейтинг прави първи опит за обективен анализ и оценка на закономерностите между качеството на предлагания от юридическите факултети продукт и кариерните перспективи.

Прави впечатление, че по-голямата успеваемост на адвокатските и магистратските изпити и по-високата оценка от работодателите са свързани най-вече с по-високата взискателност към студентите и в много по-малка степен с общата удовлетвореност на студентите и съотношението студенти/преподаватели. Изглежда, че възможно е да се постигне висока успеваемост на конкурсните изпити при отсъствие на практическа насоченост на образованието. Последното подсказва, че все още конкурсите са преимуществено насочени към оценка на теоретичната подготовка и уменията за механично запаметяване за сметка на практическите умения и изследване на способността за логическо мислене. В допълнение, интересен е фактът, че добрата материално-административна среда не винаги води до добри кариерни перспективи. Възможно е това обстоятелство да е вследствие на по-високата мотивираност на студентите, обучаващи се в ЮФ с недобра материална база. Във всеки случай трудно е да прецени доколко тази по-висока мотивация е следствие на стимулираща академична среда или на причини стоящи извън формалната система на юридическото образование (напр. по-добра подготовка от средното образование; социо-икономически фактори, интелект, др.).

Не на последно място, следва да се отбележи, че като цяло студентите изглежда все още завършват, без да получат важни базисни практически умения за професионалната им реализация. Потвърждава се общото възприятие, че юридическите факултети бълват юристи, които не са достатъчно подготвени и не отговарят на нуждите на пазара. В по-голямата си част те са брилянтни теоретици, но лишени от умения да прилагат наученото на практика и познания за практическите хипотези/концепции, които се крият зад теоретичните знания. В резултат са необходими продължителни, сериозни и често пъти скъпи последващи усилия от страна на абсолювента и работодателя му за попълване на пропуските и надграждане на полученото университетско образование.